

A kereslet társadalmi munkahipotézisei

Az NHIT IT3 projekt egyik célja a gazdasági és társadalmi élet fejlődéséből fakadó kereslet előrejelzése és a kereslet technológiai fejlődésre gyakorolt hatásainak vizsgálata. A társadalmi folyamatok, ezen belül a makro- és mikrogazdasági folyamatok hatással vannak mind a beruházási felhalmozásokra, mind a közvetlen folyó kiadásokra. Ezekben a döntési területeken keresztül hatnak az IKT kereslet volumenére és belső szerkezetére is. A technológiai témaköröket vizsgáló előrejelzés a geopolitikai tényezőket tekintve ún. „ceterus paribus”¹ készül, azaz a nemzetközi folyamatok a következő évtizedben nem (vagy még nem²) vezetnek háborús állapotokhoz, vagy az egész régiót érintő természeti katasztrófa-helyzethez; és olyan erőviszonyokhoz sem, amelyek megkérdőjeleznék Magyarország euró-atlanti integrációját.

A belső tényezőket tekintve, a jövő társadalmi fejlődését különböző forgatókönyvek mentén lenne szakszerű vizsgálni, amelyek optimista vagy pesszimista jövőképet festenek a politikai döntéshozók elé. Ezt társadalomtudósok meg is teszik, annak érdekében, hogy különböző, a társadalmi folyamatokra ható, változatos értékrendet tükröző, beavatkozásokat kezdeményezzenek. A technológia fejlődését nem vagy csak nagyon áttételesen érintő társadalmi beavatkozások hatásvizsgálata azonban nem feladata a tanulmánynak. Ezért, a társadalmi jelenségeknél a jelenleg látszó, spontán folyamatok folytatódásával számol, azok (értékalapú vagy szubjektív) értékelése nélkül. Remélhetőleg hazánk belső folyamatai sem vezetnek háborús konfliktust okozó válsághelyzethez.

A keresleti tényezőket tekintve a tanulmány elsősorban hazai jelenségeket vizsgál. A továbbiakban elmondottak Magyarországra vonatkoztathatók. Hasonló helyzetet lehet feltételezni a többi régióbeli új EU tagállamban³ is.

Társadalmi trendek feltételezéseiben négy nagyobb jelenség hatásaival lehet számolni: a nálunk is megjelenő globális hatásokkal, az EU integráció következményeivel, a piacgazdaság spontán kiterjedésével és mindezek társadalmi vetületeivel.

1. Globális hatások

Az energiagondok felerősödhetnek. A szénhidrogén-alapú energiahordozók ára nő, bizonytalanra válhatnak a szállítási feltételek. Az alternatív energiaforrások kutatása előrehalad. Az ipari és később a lakossági energiafogyasztás is átáll többes energiaforrások használatára.

A természetes környezet folyamatos és nem eléggé körültekintő kiaknázása, a kőolaj származékok túlzott használata, az ipari környezetszennyezés oda vezet, hogy a környezeti és klímaproblémák várhatóan felerősödnek. Ennek egyik látható jele a mezőgazdasági termelést és ezzel az élelmiszer-gazdaságot is jelentősen befolyásoló szélsőségesen változékony időjárás.

---

¹ „Ceterus paribus” jelentése: az egyéb körülményeket változatlanok tekintve. Gyakran használják kísérleteknél vagy társadalomtudományi kutatásoknál.

² Ez a feltételezés nem terjeszthető ki nagyon hosszú távra, de a tanulmány nem vizsgálja a társadalomtudomány különböző „nagy-ciklus” elméleteit.

³ A visegrádi országok társadalmi-gazdasági szerkezete nagyon hasonló, a balti országok gazdasági szerkezete hasonló, de egyes társadalmi kérdések másként jelentkeznek, a kelet-balkáni országok egy kis fáziskéséssel nagyrészt követik a visegrádiak fejlődési útját.

2. EU integrációs hatások

Az új területek felzárkóztatása és a közös euro pénzgazdálkodás terhelő hatásaként az EU-ban lelassul a gazdasági növekedés. Az új tagállamokban uniós közösségi forrásból is várhatók infrastruktúra-fejlesztések. Fokozódik a tagállamok közösségi támogatásokért és tőkeimportért folytatott egymás közötti versenye.

Az új tagállamokban nő az egymás közti áruforgalom. Ez a gazdasági regionalizáció, a korábbi tőkeimport következménye, mivel a befektetők méretgazdaságos termelést és határokon átnyúló elosztást várnak el. Ugyanakkor, a piacnyitás hazai termelőket érintő negatív hatásai előbb érik el a gazdaságot, mint az EU forrásokból létrehozandó fejlesztések későbbi hasznai.

3. Piacgazdaság kiterjedésének hatásai

Hazánkban és a szűkebb régióban folytatódik a piacgazdaság kiterjedése. Piaci mechanizmusok irányítják a termelési, elosztási és tőkeáramlási folyamatokat. A cégek körében erősödik a verseny, sorra szűnnek meg a korábban védett piaci helyzetek.

Folytatódik a nagy társadalmi szolgáltatási rendszerek (például oktatás, egészségügy, helyi igazgatás) reformja: magánvállalkozások épülnek be közreműködőként, a szolgáltatásban részt vesznek különböző non profit szervezetek is.

A piacgazdaság eddig egy alacsonyabb szinten alakította ki a rugalmasabb munkaerőpiacot: nem bejelentett- vagy időszakos foglalkoztatással. A jövőben a munkaerőpiaci rugalmasság újabb eleme terjed el: a dolgozók többször tanulnak, vagy váltanak szakmát felnőtt korukban.

4. Társadalmi hatások

Megváltozik a lakosság demográfiai összetétele. Nő a várható élettartam, de a lakosság egészségi állapota nem javul hasonló mértékben. *Szükségessé válik a betegek és az idősek tömeges és speciális kiszolgálása.* A közép- és felsőjövedelmű rétegekben csökken a népszaporulat, míg az alacsony jövedelmű rétegekben nőhet a gyermekvállalási hajlandóság. *Kialakulhat az új nemzedék társadalmi beilleszkedését nehezítő tömeges gyermekkori szegénység.* A hazai fiatal generációk nyugat-európai munkavállalása megerősödik, ugyanakkor az ország betelepülési célponttá válik határon túli magyar fiatalok számára. A demográfiai képet tovább árnyalja, hogy teljesen más kultúrájú népcsoportok is esetleg ide kívánnak telepedni.

A piaci mechanizmusok következtében folytatódik a fogyasztási szerkezetre is kiható jövedelmi differenciálódás. Az új generációk életkezdetét – mind a szakképzettség megszerzése, mind az otthonteremtés, mind a munkába állás vagy vállalkozás tekintetében – a családi háttér határozza meg.

A fejletlen társadalmi védőháló miatt az esélykülönbségek tartósan fennmaradnak, ami közvetve felerősítheti a radikális csoportok és egyes kisebbségek közötti helyi feszültségeket. Ezen kívül, egyes nemzetközi szerepvállalások miatt az ország terroristák célpontjává is válhat. Mindezek szükségessé teszik a köz- és vagyonbiztonságra költött közpénzek, valamint magánráfordítások emelését.

Folytatódik a szürke gazdaság kifejlesztése. A folyamathoz az új információs technológiák is hozzájárulnak. Ha az új infokommunikációs technológiákat a társadalmi kontrol erősítésére kívánják felhasználni, egyes társadalmi rétegek jövőbeli passzív rezisztenciájára is számítani lehet.